

3. 19
DISSERTATIO
INAUGURALIS MEDICA 1786.9.
DE
PERTURBATIONE
CRITICA ET CRISI,

QUAM
SENSU ORDINIS MEDICORUM
MOGUNTINORUM

PRAESIDE

VIRO PRAENOBILI, CLARISSIMO,
EXPERTISSIMOQUE

D. SAM. TH. SOEMMERRING

PRO OBTINENDIS

SUMMIS IN MEDICINA HONORIBUS

IN

ACADEMIA MOGUNTINA

Die Septembris 1786

PUBLICO ERUDITORUM EXAMINI SUBJECIT

AUCTOR

CHRISTOPHORUS KÜLSHEIMER

MOGONUS

MOGUNTIAE,

Typogr. Elect. Aul. Acad. privil. apud Joann. Jos. Alsf,
Hered. Haeflner.

P R A E F A T I O.

Ego, Doctoris ut gradum consequar,
pro more academico, publicum ali-
quod scientiae meae daturus specimen,
de Perturbatione critica, et crisi disse-
rere mecum constitui. Thema selegi,
de quo et nostris, eheu! temporibus
ardua inter medicos controversia restat.
Sunt enim, quis credidisset? sunt, qui
renuente vultu, quid perturbatio cri-
tica sit, ignari quaerunt; sunt, qui cri-
ses veteribus observatas nostro quoque
sub caelo dari pernegant. Nulla ergo

A 2

fides

fides P. Alpino, Hollerio, Dureto, et Baglivio; nulla fides Huxhamo, Freindio, Boerhaavio, Fr. Hoffmanno, et Trillero, solidissima nil valent argumenta, quibus ill. van Swieten, de Gorter, de Haen, Gruner, Verschuir, alique viri clarissimi contrarium propugnant. Sed profecto, cui credendum parti fit, haesitare nemo potest. De crisi, ait Gaubius, per fidelissimas tum veterum, tum recentiorum observationes tam certo constat, ut nullus videatur dubio locus relinqui a). Si veroriora hodie inter nos crifium exempla prostant; genuina, quam ill. van

Swie-

---

a) S. 449.

Swieten allegat, ratio est, quoniam
in observando morborum cursu non
semper a medicis illa adhibetur dili-
gentia, quam in monumentis veterum
invenimus. Quoniam, qui luculenta
in praxi versantes, optimam haberent
occasionem, in haec inquirendi, ae-
grorum numero saepe sic obrauntur,
ut, dum pluribus adsunt, ad singulos
minus attenti esse debeant. Quoniam
plurimi etiam, dum his, quae ipsi in
morbis observant, aliquoties non re-
spondere vident illa, quae veteres de
crisi, et diebus criticis tradiderunt,
postea haec omnia negligunt, et in his
saltem regionibus nullius usus esse cre-
dunt.

---

dunt *b*). Huc accedit, quod multi medicorum intempestivis venaesectionibus, aliisque evacuationibus naturam ita turbant, ac debilitant, ut crises fieri nunquam possint *c*). Crisium propterea tamen observatio supervacanea non est, quin potius utilissima, et maxime necessaria. Quare et ego, si quaedam, quae medicis tyronibus prodesse queant, circa crises dixerō, me non operam perdidisse arbitror.

b) Comm. Tom. II. §. 587.

c) de Haen Praelect. in inf. path. Boërh. Tom. IV.

DIS-

DISSERTATIO
DE
PERTURBATIONE CRITICA
ET CRISI

SECTIO I.

De perturbatione critica.

Materies morbi postquam geminata cordis et arteriarum contractione detrita, benigniorque facta est, eo usque, ut minus impedita, nunc per vasa transfluere incipiat, varia nova, et saepe perquam gravia in corpore aegrotantis affurgunt symptomata, quorum complexus perturbationis criticae nomen obtinuit.

Symptomata haec, activa Gaubio dicta, a vigili excitantur natura, dum adverfae huic

A 4 mate-

~~1200~~
~~1200~~
 materiei, quae mitior quidem evenit, veruntamen necdum penitus subacta, nunc turbide cer totum circulationis territorium divagatur, pollectis se se viribus opponit, eamque e corpore prorsus exturbare connititur. Recte hinc audiunt certamina naturae, propriam salutem propugnantis a).

Distingui igitur debent a symptomatibus morboſis: haec enim producuntur a morbo, morbique cauſis naturam adhuc deprimentibus, adparent in ſtadio cruditatis, incerto tempore, et aegrum continuo magis laceſſunt, ac debilitant: iſta vero ſunt molimina naturae, morbo jam praevaſcentis, prodeunt poſt coctionem, circa dies criticos, aegrumque mox relinquant, eum mox relevant b).

Talia vero ſymptomata in genere ſunt jaſtatio corporis, laſſitudo, dolor vel in parte, vel

a) Gaub. inſt. path. S. 44.

b) Boerh. inſt. path. S. 936.

vel per omnia membra diffusus, rigor, horror fugax, aestus brevi subsequens, sitis, anxietas, vigiliae, delirium, stupor subito et sine manifesta causa adparens, somnolentia, sopor etc. c) Haec stato tempore dum conspectui se offerunt; quod crisin aliquam natura moliatur, praenunciant.

Sed medico non satisfaciunt; per quas enim vias exitura sit materies critica, non determinant, quod tamen praenoscere, plurimum ipsius interest. Propiora igitur, quae dilucidius ipsum instruant, requiruntur indicia, et haec observatorum sedulitas collegit. Ita

Crisin per sudorem praemonstrat urinae, et alvi suppressio, dum simul absunt signa haemorrhagiae, et vomitus, porro calor, ac rubor extimarum partium, delirium, dum increfcit accessio, et calidus quidam vapor, qui ante non fuit d). Cutis tunc simul mollis est, ac purit.

A 5 Crisin

c) *ibid.* 937.

d) Holler. *Comment. in coac. praenot.* p. 219.

~~1003~~
 Crisin per urinam fore, significat gravitas in hypochondrio, et ardor in extremo pudendi, prae primis, ubi per totum morbi decursum urina crassa, copiosa fluxit, aetas senilis adest, et tempus hybernium etc.

Crisin per haemorrhagiam narium praefigiunt obtusior cervicis dolor, cum quodam tensionis sensu e), caput, praesertim sinciput angustum, gravitas temporum, tinnitus aurium, pulsatio carotidum, faciei rubor, oculi rubri, et splendentes, caligo, anguillulae, scintillae ob oculos, praesertim vero juxta Galenum, lacrymae involuntariae, pruritus narium, et repentina quaedam spirandi difficultas, veluti presso thorace f).

Criseos per fluxum haemorrhoidum prodromi sunt lumborum dolor, sine causa veniens, tractio, gravitas, tensio molesta, spasmodica per

e) van Swieten comment. Tom. II. §. 549.

f) Galen. praenot. cap. 13. Tom. VIII. et lib. 11. method. med. cap. ultim. Tom. X.

per infimum dorsum ad os sacrum, cum aestu eorumdem, pruriginosi ardores in orificio intestini recti, moderata horripilatio extremorum etc. g)

Crifin per menses denotat molesta in cervice tensio h), dolor capitis, dolor et tensio per regionem hypogastricam, gravitas, tractio circa lumbos, ac pubem, in summis femoribus, et osse sacro, dum aestus simul in his partibus sentitur etc. i)

Crifin per vomitum praecedunt dolor capitis, vertigo, tenebricosum quidpiam prae oculis, anxietas, amaror oris, nausea, sputatio frequens, tremula agitatio labii inferioris, tumor regionis gastricae, retractio hypochondriorum etc.

Crifin

g) Klein interp. clin. p. 124.

h) Hipp. Prorrh. lib. I. Tom. VIII.

i) Klein interp. clin. p. 182.

Crisin per diarrhaeam indicant ructus, flatus, strepitus ventris, et elevationes *k*), horror, lassitudo, dolor lumborum *l*), dolor in intestinis etc.

Symptomata modo dicta si notat medicus, si, quae hanc ante crisin edparent, discernere novit ab illis, quae alteram praenunciant; si praeterea morbi simul genium, si aetatem, ac temperiem aegri respicit; per quae emunctoria materiae febrilis evacuatio secutura sit, ipsum certe non fugiet.

Sed primum, e quo praesagiat haec, signum ipsi suppeditant diversi pulsus, qui intra perturbationem criticam occurrunt. His explorandis Solano de Luque, et James Nihel praecipuam dederunt operam, et pulcherrima ex his praesagia nobis reliquerunt *m*), ut de insignibus,

k) Hipp. coac. praenot. Tome VIII.

l) *ibid.* p. 854.

m) Lapis lydius Apollinis, et Jacob Nihel nov. observ. circa crifum praedictionem ex pulsu solanico. Trajecti ad Rhenum 1753.

bus, quae Galenus, et alii circa artem, e pulsibus criticis futura praedicendi, sibi compararunt, meritis nihil commemorem. Et profecto exacta horum pulsuum cognitio tam utilis, quam necessaria est, summamque medici attentionem postulat, eam Cl: Strack, ipsemet in arte sphygmica versatissimus, discipulis suis commendare haud satis potuit. Sed ad rem revertor.

Si morbum soluturus est sudor criticus, observatur antea pulsus undosus, s. talis, qui a parva pulsatione incipit, et ad magnam usque ascendit, id est, quando 2. 3. vel 4 pulsus illo ordine, quo se invicem sequuntur, supra se insurgunt, sic, ut secundus primum, tertius secundum et quartus tertium altitudine excedat. Pulsus hic, qui etiam vocatur inciduus, diu debet continuare, simulque mollis esse, plenus, explicatus, et fortis, *qui altitudinem et vehementiam habet n*).

Si

n) Galen de praesagitione ex pulsibus. lib. II. cap. 9. Tom. VIII.

Si crisis fiet per urinam; pulsus percipitur myurus, priori oppositus, qui a magna pulsatione incipit, et ad parvam descendit. Ut cauda muris, continuo magis decrescens.

Quando crisis per haemorrhagiam narium continget; pulsus notatur dicrotus, s. bis feriens, dum scilicet arteria in diastole bis ferit digitum tangentem, antequam se contrahat. Si pulsus hic trigesima quavis pulsatione resilit, haemorrhagia narium sequetur post quatrimum; si recurrit pulsatione decima sexta, post triduum; si octava, post biduum; si citius, intra nyctemeri spatium, si intra pulsationem quintam, ipsa proxime infiat. Si pulsus dicrotus in uno carpo evidentius percipitur, quam in altero, sanguis e nare ejusdem lateris majori plerumque copia prorumpet. Si pulsus hic adest in carpo dextro, non autem in sinistro, praedici tuto potest, sanguinem e nare dextra fluxurum esse, non autem e sinistro. Si pulsus hic caprizat, id est, si primus ejusdem ictus validior, secundus debilior est, veluti salcus caprae; haemorrhagia narium parva erit, magna

magna vero, dum secundus ictus primum robore superat, moderata, si aequale utriusque robur adparet.

Si crisis secutura est per diarrhaeam; pulsus tangitur intermittens, sed simul mollis et plenus *o*). Prout talis intermissio pulsus tardior, aut celerior; fluxus alvi coninget eo tardior, aut celerior. Si post 5, vel 7 pulsationes harum una intermittit; diarrhaea proxime instat; si vero post 20 una, praedici potest, ipsam post aliquot dies secuturam esse.

Ubi crisis eveniet per vomitum; praenunciat eum pulsus parvus, frequens, in dilatione tardus, intermittens, sed simul durus.

Nonnunquam crisis quoque fit per sputum, tunc antea pulsus adest mollis, plenus, et undulans *p*), quem Rega sic describit. in hoc sanguis

o) J. Nihel nov. observ. etc.

p) Cl. Strack nova theoria pleuritidis etc. pag. 54.

sanguis pellitur, non propellitur, movetur, non promovetur, premitur, non transprimitur, agitur quidem in arteriis majoribus, sed in, et per minimas non adagitur *q*).

Sola pulsuum criticorum fretus notitia, Solano diversas potuit praedicere crises, et ejus praesagia semper eventus coronavit *r*). Quo tutiorem medicus nunc poterit formare prognosin, si et hosce pulsus, et alia simul observat symptomata, singulam quamvis crisin praecedentia.

Haec ergo dum ipsi perspecta sunt; jam praescit, quod, et per quos exitus discessura sit materia morbifica; novit igitur, quibus auxiliis naturae laboranti, si opus est, succurrere debeat; praesertim vero, ne intempestivis evacuantibus ipsam in salutari, quod intendit, opere

q) Method. med. P. II. cap. 3. aphor. 465.

r) van Swieten comm. Tom. II. p. 60.

opere perturbet, praemonetur. *Interdum enim optima medicina est, medicinam non facere s).*

Sed symptomata haecenus recensita non omnia semper obveniunt: Dum materies morbi pauca, mitis, minus pertinax est, dum via, quam ipsa pertransit, minus intercepta est, dum rectum promptius adhibetur praesidium, symptomata dicta saepe tam pauca sunt, tam lenia, ut vix observentur:

Nec eadem semper in eodem morbo se manifestant *1)*, diversa sunt, prout diversum est, in quod agunt stimuli morborum, principium vitale, prout diverso ejus gradu homo ab homine, pars a parte discrepat *2)*.

Interdum plane nulla se exhibent, quando scilicet prostratis naturae viribus, neque coctio, neque

1) Hipp. de articulis. Tom. II.

2) Gaub. inst. path. §. 101.

2) ibid. §. 130.

neque crisis fieri potest. Plurimum turbari praeterea possunt a variis, quae aegro accidunt, sive medici, sive adstantium, sive aegri ipsius culpa contigerint, sive talia sint, quae praevideri, vel vitari nequeunt v). Tantum de symptomatibus perturbationem criticam constituentibus, certe non imaginariam: Nunc ad crisin ipsam transeo.

SECTIO II.

De Crisi.

Crisis fit, quando materies morbi cocta die quodam decretorio vel omnis, vel pro parte tantum e corpore expellitur. Crisis prior perfecta, et bona est, posterior imperfecta, quae anceps est, bona, vel mala.

Crisis

---

v) van Swieten comm. Tom. II. p. 57.

Crisis primario distinguitur in crisin febris, et in eam materiei, a morbo productae: crisis febris evenit post coctionem, crisis materiei intra convalescentiam ^{w)}.

Crisis febris fit per sudorem, et urinam, per haemorrhagiam narium, haemorrhoides, aut menses, per sputum, per vomitum, aut diarrhaeam. Quando materies morbi per transpirationem insensibilem aufugit, id resolutio, S. Lysis dicitur.

Crisis per sudorem, et urinam in morbis acutis frequentissima. Per haemorrhagiam narium haud infrequens. Per fluxum haemorrhoidum rarior est, et plerumque apud eos modicum obtinet, qui vel ad hunc fluxum dispositi sunt, vel ejus oppressione laborant. Rarior quoque crisis per menses, sique fit, horum obstructio ut plurimum praecessit. Rarissime vero sputum est criticum, et nonnisi in morbis pectoris quandoque notatur. Crisis denique

B 2 per

^{w)} Cl. Strack de febre intermitt. et nova theoria pleurit.

per vomitum, et alvum, si contingit, ea potissimum in febribus biliosis, ubi materies turgēt, animadvertitur.

Si crisis per sudorem fit, is calidus est, viscidus, liberalis, et per totum corpus aequabiliter diffusus. Ubi non ita se habet, nullius frugis est x).

Si per urinam evenit, ea fluit copiosa, crassa, turbida, et sedimentum praecipitat album, laeve, et aequale y), vel lateri trito simile z). Hippocrates crises imperfectas, et metestases timuit, si urina hypostatica non adparuit a). Sed soli urinae fidendum non est, debent et reliqua simul signa considerari, saepe enim illa bona sunt, et urina mala, tamen aeger evadit: saepe cum urina bona, et reliquis signis malis morbus in perniciem tendit b).

x) Hipp. coac. praen. Sect. III.

y) Hipp. aphor. 74. Sect. IV.

z) Cl. Strack de febre intermitt.

a) Hipp. Epid. lib. II.

b) Cl. Metternich de urina ut signos

Si crisis accidit per haemorrhagiam narium, ea larga est, sanguis non stillatim fluit e nari- bus. Ubi pauculum quid ex iis modo stillat, pessimum est omnis c), nisi paulo post, vel altera die larga haemorrhagia narium sequatur d). Idem statuendum de fluxu haemorrhoidum, et mensium.

Ubi crisis occurrit per sputum, id crassum est, rotundum, album, cerae semiliquefactae simile.

Ubi fit per vomitum, et diarrhaeam; fa- barra ejicitur multa, mucosa, biliosa, qua eje- cta morbus tollitur.

Haec cricum febris notae sunt, quibus istae crises, perfectae sint, nec ne, dijudicatur. Eae vero ut perfectae sint, porro debent fieri die impari e), debent non una vice fieri, sed suc- cessive, per varia emunctoria. Sic plerumque

B 3 primo

c) Hipp. epid. lib. I. p. 66. et 70. porro Epid. Lib. III. p. 275. et 291.

d) Epid. Lib. I. p. 109.

e) Cf. Strack de febre intermit. et plenitide.

primo prodit sudor, dein urina sequitur, vel cum urina, et sputum excipiunt. Vel primo adparet haemorrhagia narium, dein sudor, et urina subsequuntur. Vel initio erumpit vomitus, cui dein diarrhaea cum urina succedit. Raro morbus per urinam solam judicatur, ea fere semper aliis evacuationibus juncta est. Solano nunquam crises observavit per urinas solas, absque aliqua saltem diarrhaea comite.

Crisis perfecta potissimum incidunt in corpora pura, sana, et robusta. Favet iis praesertim ver, rarius autumnus.

Crisis imperfectae, uti dixi, fiunt, quando materies morbi non tota, sed pro parte tantum e corpore excernitur. His non habenda fides est, nam fere semper recidivam faciunt. Tales vero eveniunt, ubi in dies pares incidunt, ubi materies morbi minus benigna, minus mobilis est, aut ei exturbandae vires naturae haud sufficiunt. Contingere solent in febris putridis, et malignis. Accidere amant iis, quibus antea valetudo erat imbecillior. Ut plurimum se exhibent tempore autumnii, et qualibet anni tempestate, quae aeris ratione ad autumnum accedit.

cedit. Familiares iisdem praecipue sunt meta-
stases.

Metastasis est, ubi materies morbi cocta lo-
cum suum deserit, et ad alias partes transpo-
nitur.

Metastases diversae sunt, prout indoles af-
fectae partis, prout alia, atque alia nobilior
est, prout ad vitam magis, minusve confert.

Si materies se coniecit in hepar, fit icterus,
qui, si die septimo, vel post contingit, bonae
notae est, indicat enim, materiem huc migrasse
coctam. Icterus hic dein per se secedit, vel alia
crisi subsequente tollitur. Eum praenunciat pul-
sus hepaticus, qui in carpo dextro observatur,
et tertium digitum acute ferit *f*). Eum quo-
que significat urina bile mixta, et cutis (licet
non semper) aurigine tinctas; hepar tunc neque
tinet, neque durum est *g*).

B 4 \ Si

f) J. Nihel nov. observ. etc.

g) Cl. Metternich de urina ut signa.

Si materies fecedit ad aures, sub alas, ad coxas, aliasve corporis partes, oriuntur parotides, bubones, furunculi, abscessus varii. Abscessum pone aures significat gravitas, et dolor capitis, somnus profundus, surditas, et respiratio difficilis, sine manifesta causa etc. Abscessum in partibus infra septum transversum positum expectare licet, si nullum parotidis signum conspicitur, et aeger urinam tenuem, crudam diutius mingit, si gravitatem, dolorem, tensionem, aut calorem in hypochondriis persequitur. Plura de metastasibus dicere, nimis prolixum foret. Prae primis legi de his meretur P. Alpinus *b*). Eleganter de iis etiam scripsit cl. Schlegel *i*), et alii, qui conferendi sunt.

Sed non semper cocta migrat aliorum materies morbi: saepe et cruda iter suscipit. Sic qua talis interdum se confert ad labia, et ibi per suppurationem coquitur, quod bonum est; si vero in partes interiores transponitur, ibidem,

b) de praefag. vita, et morte Lib. VI. cap. XII.

i) Diff. de metastasi in morbis. Praef. Cl. Baldinger etc. Jenae 1771.

dem, nisi beneficio naturae costa, mox eliminatur, novum, saepe gravem, subito periculosum, aut diurnum saltem morbum constituit. Sic ubi cruda se contulit ad hepar, icterum producit pessimae notae; quod vero cruda sit, cognoscitur, si icterus evenit ante diem septimum.

Porro in variolis si post suppurationem materies iterum resorbetur, et per urinam non excernitur, ipsa saepe pulmones occupat, ibique phthisin, abscessus pessimos, cum periculo suffocationis procreat. Si deponitur in cerebrum, aegri moriuntur apoplexia; si juxta articulos, ossa fiunt cariola etc.

Contemplati jam sumus crises febris perfectas, et imperfectas: considerandae nunc veniunt crises materiei, quam febris reliquit.

Materies haec est crusta inflammatoria, scilicet serum sanguinis, quod febris aestus in crustam tenacem antea coëgit. Crusta haec in stadio convalescentiae, intra quod vires corporis quotidie magis increseunt, et firmantur, actione

B 5 vaso

vaforum nunc atteritur, coquitur; cocta dein per vias conferentes, id est, per glandulas, per quas intra sanitatem mucus excerni solet, sub forma mucii deponitur ad fauces, ad nares, ad intestina, sicque eliminatur.

Crises materiei proinde sunt per sputum, album, coctum, vel per coryzam, qua crassa, mucosa, cocta ejiciuntur, vel per alvum me-
racam, mucosam.

Vel tardius etiam crusta per abscessus, furunculos nempe, vel per bubones excernitur.

Sed de crisis hisce plura dicere, super fideo, cum hoc argumentum Cl. Strack pulcherrime jam pertractavit *k*). Nihil quoque dicam de illa, quae post crises materiei sequitur, functionum restitutione, quam gravis ipsius contemplatio, quam utilis, quam necessaria medico sit, cum idem doctissimus vir *l*), et

k) Nova theoria pleuritidis, et observ. de febre intermittentibus.

l) ibid.

et hoc anno D. Diemer, dignus tanti viri discipulus *m*) operae hujus mihi jam compendium fecere.

Restant adhuc dies critici, dies, qui summam medici attentionem reposesunt. Et non abs re: nam praeter hoc, quod ipsi, num bona crisis, num mala secutura sit, determinant, uti postea dicitur; eum pariter instruunt, quando medicamenta moventia dare conveniat, quando non. Et hoc nosse, hominum salutis plurimum interest. Haec vero medicamenta porrigi debent die pari, nunquam impari, quippe quo natura exitum moliri solet; hoc enim si porriguntur die, natura, dum huic operi intenta est, turbatur, quod omnino adversum est, et exitiosum saepe evenit; uti et veterum, et recentiorum hoc observationes edocent. Sic habet Hippocrates: *Quicumque a febre continua correpti, pharmaco usi sunt in diebus paribus, hi nimium purgati nunquam sunt. Qui vero in diebus*

m) Diff. de functionum intra convalescentiam restitutione. Mog. 1786.

~~28~~
bus imparibus medicamento forei usi sunt, nimum purgati sunt. Multi etiam perierunt, nimum purgati. Proinde priores medici in hoc maxime peccarunt. Medicamenta exhibuerunt in diebus imparibus, et homines peremerunt, non scientes, quod haec res se ita habet. Humor enim in corpore aegroti magis turbatur in imparibus diebus, nimirum corpore humorem ad ventriculum transmittente. Et si quis jam turbatum magis perturbat medicamento immisso; nihil miri est, ex talibus hominem perire n). Et alibi refert. Scomphus in oeniadis pleuritide correptus, mortuus est septimo die. Pharmacum autem bibit infra purgans o). Ut plura ex veterum monumentis exempla non proferam, id idem testatur recentiorum temporum historia. Ex innameris casibus unum juvat adducere. Medicus Anglus acute decumbenti dedit purgans die impari, et aeger mortuus est. Medicum alii, quos convenerat, ob pharmaci dati lenitatem ab omni mortis imputatione liberum declararunt. D.

Rad-

n) Hipp. de morbis popul. lib. IV. Sect. I.

o) ibid. libr. V.

Radcliffe solus eum condemnavit, pronuncians, catharticum fuisse intempestivum, impeditam inde crisin, adeoque occisum aegrum p). Prudenter itaque monuit Hippocrates, dum ait: *Quae judicantur, et perfecte judicata sunt, neque movere, neque innovare oportet, neque medicamentis, neque aliis irritamentis, sed sinere q).* Quod monitum saluberrimum dum medici spernunt, inde tot malae medicationes, inde fit, ut, cum diebus, quibus bonae crises fieri solent, nempe imparibus evacuantia, sine delectu, emetica, purgantia praebentur, rariores, ac olim, crises hodiedum obveniant r). Sed a digressionē, forsā haud superflua revertor ad ipsos dies criticos, ut, quid de iis statuendum sit, pateat.

Magnam horum rationem veteres habuerunt, eosque potissimum diviserunt in pares, et impares.

Quando

p) J. Nihel nov. observ. etc.

q) Hipp. aphor. 20 Sect. I. Tom. IX.

r) van Swieten Comment. Tom. II. 8587.

Quando crisis contigit diebus paribus, praedixit Hippocrates crisin malam, sive imperfectam, et recidivam timuit: *febrientem, si non in diebus imparibus febris dimiserit, recidivare solet* s). Si vero crisis incidit in diem imparem, perfectam nunciavit, et bonam. Dies impares tanti fecit cōs senex, ut intra eosdem et plurimos morbos judicari, et ipsos magis ad commodum terminari contenderit z), et experientia ipsius asserto subscribit; licet cum Asclepiade complures hodieum doctrinae hippocraticae veritatem impugnent.

Cl. Strack, divi senis insitens vestigiis, per 40 annos indefesso studio crises observavit, semperque comperit, eas, ubi die impari evenerunt, fuisse bonas, et perfectas, pari vero die imperfectas, et malas, morbumque rediisse, diutius traxisse, et saepe pejorem evasisse, subsequentibus intra convalescentiam multis furunculis, magnis abscessibus, et oedemate pedum.

Non

s) Hipp. lib. aphor. Sect. IV. aphor. 6r.

z) Cl. Strack nova theoria pleuritis etc.

Non raro tamen crisin malam, quae die pari antecessit, crisis bona, impari die subsequens, correxit.

Dicendi ut finem faciam: celeberrimus hic vir solida demonstratione arduam hanc de paribus, et imparibus diebus criticis disputationem adeo vacuavit, ut non amplius dubio supersit locus: veritatem dogmatum hippocraticorum exemplis tam evidentibus confirmavit, ut ipsi laudem, et assensum eruditissimi, gravissimique censores publice contestarentur.

ERRATA.

- P. 8. lin. 4. cer leg. per.
-- -- 5. pollectis leg. collectis.
-- 9. -- 20. purit. leg. prurit.
-- 14. -- 20. sinistro leg. sinistra.
-

Mainz, Diss., 1786

ULB Halle
005 822 564

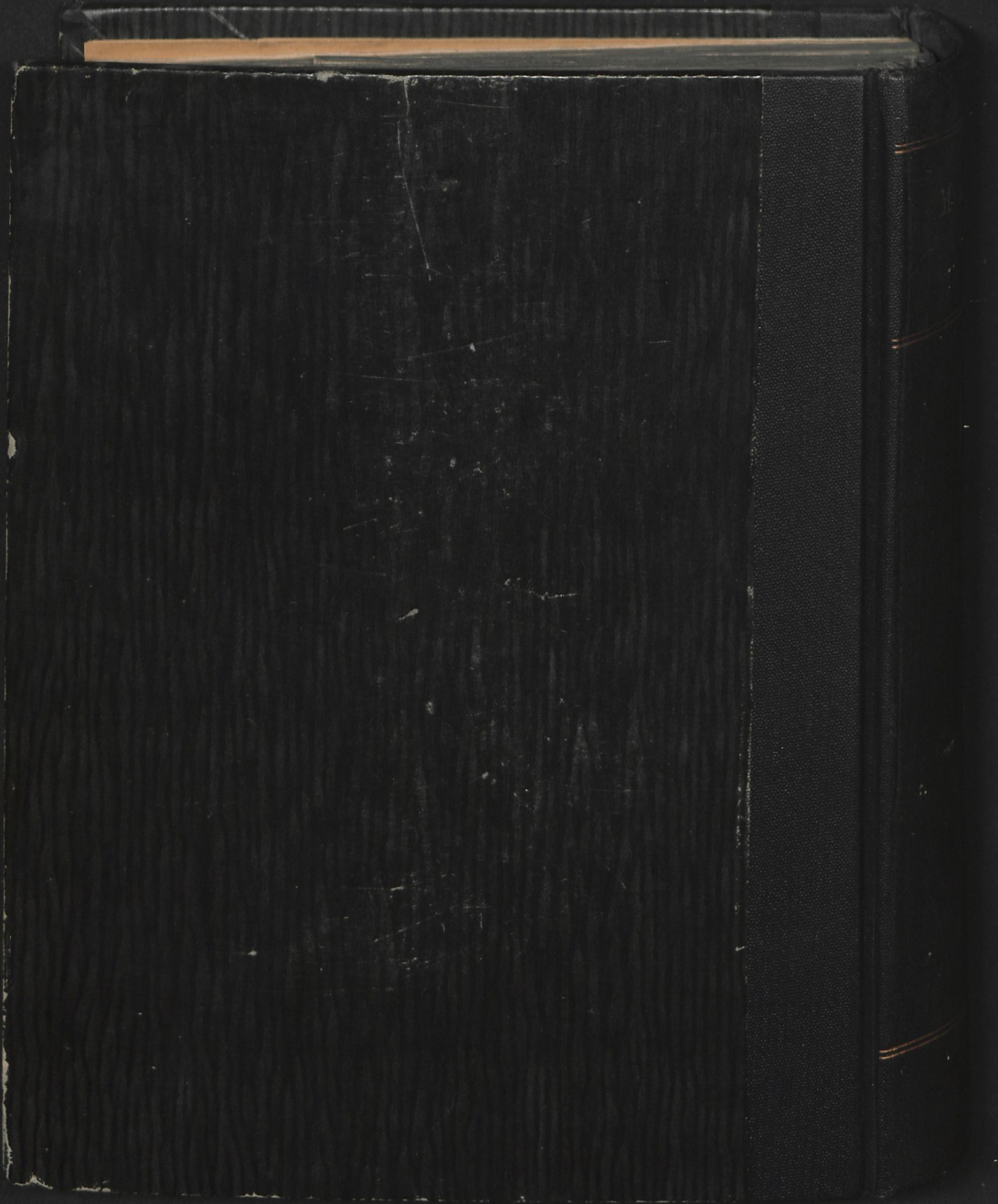
3

1018

TA → OL

3. 19
786.9

DISSERTATIO
INAUGURALIS MEDICA
DE
PERTURBATIONE
CRITICA ET CRISI,
QUAM
SENSU ORDINIS MEDICORUM
MOGUNTINORUM
PRAESIDE
VIRO PRAENOBILI, CLARISSIMO,
EXPERTISSIMOQUE
D. SAM. TH. SOEMMERRING
PRO OBTINENDIS
SUMMIS IN MEDICINA HONORIBUS
IN
ACADEMIA MOGUNTINA
Die Septembris 1786
PUBLICO ERUDITORUM EXAMINI SUBJECIT
AUCTOR
CHRISTOPHORUS KÜLSHEIMER
MOGONUS

MOGUNTIAE,
Typogr. Elect. Aul. Acad. privil. apud Joann. Jof. Alef,
Hered. Haeffner.